

ՔՐԻՐԱԿ ՀԱՆՐԱՊԵՏ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԺԹ. ՏԱՐԻ 14 ԱՊՐԻԼ 1901 ԹԻԻ 15

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անձան Գեղեցկությունը		«Նորարկեպ» Բառը (Պատասխան Նամակի մը)	
Յակոբոս Հ. Ղեճիգեան		Յովհ. Գազանճեան	
Տիեզերքի Մասին	Ա. Մ. Թորոսեան	Տիեզերքի Հմայքը	Յ. Պ.
Կեանքի Կոչումը	Ս. Մ. Գոսապեան	Իշխանաց Կղզիները	Յ. Պ. Պ.
Պետրոսի Լացը	Տ. Կ. Փ.	Բաղսման Ծեսարանը	Մ. Շ.

Յառաջիկայ թիով Մուշեղ Վարդապետի Գիշերներու Չայնէն երկրորդ գեղեցիկ հասում մը:

ՀԱՏԸ 40 ՓԱՐԱ

ਮਾਮਲਾ ਨੰ. ੭੪ ਜੀ.ਐ.ਐ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՈՒՆՈՒՄ

ունենայինք անոնց կրած այս զրկումին վրայ, ինչպէս պիտի ուզէինք որ անոնց աչքերը բանայինք եւ օգնէինք իրենց որ հասնէին եւ զգան այն գեղեցկութիւնը, այն փառքը որ ի գուր կը հրաւիրէ այսպէս իրենց ուշադրութիւնը: Եւ սակայն ամէն մարդ ըլլայ շինական, ըլլայ քաղաքացի՝ խորատուգեալ իր սին հետամտութեանց մէջ, ըլլայ հարուստ կամ աղքատ, ըլլայ գիտուն կամ սոգէտ, կ'ապրի ամէն օր ի տես այն շքեղութեանց զոր բնութեան որմերուն վրայ դրած է Աստուածային Արուեստագէտը, եւ մարդ որ աստիճան պիտի բարձրանայ եթէ միայն կարող ըլլայ տեսնել այն փառքը որ մեր շուրջը կը շողշողայ բիւրաւոր ձեւերով, գոյներով, համեմատութիւններով եւ բարոյական արտայայտութեամբ:

Բայց կայ նաեւ ուրիշ կարգի գեղեցկութիւն մը՝ որուն կոյրերը թերեւս աւելի շատ ուր են, եւ հետեւանքներն ալ աւելի վերասակար: Խորհած էք որ ամման գեղեցկութիւն մըն ալ կայ մեր շուրջը, եւ թէ մենք չատ անգամ անտես կ'ընենք, ու մինչեւ իսկ կ'արհամարհենք ալ զայն: Կայ կատարելութեան գեղեցկութիւն մը զոր մենք կը տեսնենք կատարեալ նկարագրի մը վրայ, աւարտած արձանի մը կամ պատկերի մը վրայ, կամ բանաստեղծութեան մը վրայ զոր ամենայնիւ կատարեալ եւ անթերի կը դրոնենք: Բայց դիտած էք նաեւ այն գեղեցկութիւնը որ հետզհետէ դարգանալու եւ կատարելագործուելու վրայ է: Ինչո՞ւ այնքան գեղեցիկ է գարունը, որ ամառուան արշալոյսն է միայն, որովհետեւ գարննու մի եւ ամման եղանակն է: Կատարելութիւն չկայ դեռ ոչ մէկ բանի մէջ. բայց սկզբնաւորութիւն մը կայ որ պիտի երթայ զէպ ի կատարելութիւն եւ այդ է որ կուտայ գարունին բոլոր այն մոգական եւ զիւթիչ հրապոյրը որ մասնաւորապէս սոյն եղանակներն է: Նորափթիթ կեանքն է որ մեզ կը զիւթէ ամէն տեղ, պարտէզին, անտառին եւ դաշտավայրին մէջ. այնքան գեղեցիկ, այնքան փափուկ զոր նկարագրել իսկ անկարելի է: Ձմեռուան խիստ եղանակը անցած է ալ,

փափուկ, անոյ թռչուններն ետ դարձած են մեղի, ծաղիկները, անուշաբոյր եւ փթթի. նազարդ, կրկին կ'երեւին մեր չոր, ցամաք երկրին վրայ: Բնութիւնը իր քունէն կ'արթննայ, կ'սկսի ապրիլ նորէն իր երկար, մահատիպ քունէն ետքը, առտուն՝ գեղածիծաղ արշալոյսը, երեկոյն՝ աննման վերջալոյսը, տեսակ մը նուիրականութիւն ունին հիմա, քանզի դարուն է: Ծառոց ոստերուն վրայ, թռչունին երգին մէջ, հեղիկ ցօղին մէջ, ծաղիկներուն անուշահոտութեան մէջ, արձագանդող անտառներուն եւ բլուրներուն մէջ, որոնք կը հնչեն ջրվէժներու եւ խոխուղով իրենց ձառքան վազող վտակներու խմբերգական ձայներով, ամէնուն մէջ ուրախ ձայն մը կայ որ կ'ըսէ. «Գարունը եւ կաւ, աճումի, բողբոջման անոյ՜ եղանակը»:

Բնութիւնը երկար ատեն իր դադաղին մէջն էր, Աստուած զպաւ դադաղին ու ըսաւ, ինչպէս Քրիստոս բռն էր մեռեալ աղջկան, «Աղջիկ, քեզի կ'ըսեմ ելի՛ր» եւ ան որ մեռած էր, լսեց ձայնը եւ զուրա ելաւ զուարթ, թափ, նորաբոյս: Այս չէ՞ աճումին գեղեցկութիւնը: Ձկա՞ գեղեցկութիւն կոչուին մէջ, որ տակաւին ծաղիկ եղած չէ. չկայ գեղեցկութիւն այն պատկերին մէջ որ իր սկզբնաւորման մէջն է դեռ, եւ այն արձանին մէջ՝ որուն ուրուագիծը հազիւ կը տեսնուի դեռ, բայց քիչ ատենէն վարպետին գլուխ գործոցը, հրաշակերտը պիտի ըլլայ Ձկա՞ գեղեցկութիւն նաեւ այն ժողովրդային կեանքին մէջ որ կ'անցնի բնկերային անհերքաշնակութիւններու մէջէն, բայց կ'անցնի երթալու զէպ ի կատարելութիւն, իրաւ գործելու իտէալ մը: Արդ, կան շատ մարդիկ որոնք կատարելութիւն կը վնասեն միայն, աչք չունին այն միւս գեղեցկութեան որ կը կայանայ տատիճանական դարգացման եւ ամման մէջ: Մարդիկ բարձր իտէալներ ունին ամէն բանի համար, եւ ամենեւին չեն կրնար տանիլ եթէ որ եւ է բան իրենց բարձր իտէալէն քիչ մը վար իյնայ: Ահա այս կարգի մարդիկներէն է որ յառաջ կուգան մեր մէջ այն ծայր աստիճան քննադատները որոնց քննադատութիւնը փոխա-

նախ օգտակար ըլլալու միտակար կ'ըլլայ: Գննադատութիւնը շատ օգտակար միջոց մըն է, եթէ բարի սրտով ու ողջ մտքով կատարուի, զարգացման եւ կատարելագործման համար: Բայց մեր օրերը ու մեր ժողովուրդին մէջ քննադատութիւնը կը գործածուի յսէտ քայքայելու, կործանելու եւ աւերելու համար: Մենք տակաւին սորված չենք պէտք եղած ներողամտութեամբ նայելու եւ նոր սկսուած՝ ու թէպէտ անկատար՝ եւ սակայն դէպ յառաջ, դէպ ի կատարելութիւն դիմող բարի եւ օգտակար գործերը քաջալերել, եւ բարոյական աշակցութիւն նուիրել եւ ածման գեղեցկութեան վրայ նայելով՝ ուրախ ըլլալ եւ ուրախ ընել ուրիշներն ալ: Մտղքներ կը գտնուին որ իրենց զաւակներէն կատարելութիւն կ'ակնկալեն, ու երբ չգտնեն, կը սրտմտին, կը յուսահատին, խստիւ կը քննադատեն զանոնք, ու այս կերպով կը կտոցեն զանոնք իրենց յառաջգիմութեան ճամբուն վրայ, կամ կը խամբեցնեն այն գեղեցիկ կոկոնը որ ժամանակի ընթացքին մէջ բացուելով, փառաւոր վարդ մը պիտի ըլլար: Ճիշդ նոյն կերպ վարմունք ունեցող ուսուցիչներ ալ կը գտնուին: Ուսուցիչներուն պարտքն է ածելու յարմար վիճակի մէջ գնել իրենց յանձնուած մատաղ միտքը, իրենց պարտքն է հսկել անոնց աճման վրայ, իրենց արտօնութիւնն է նաեւ վայելել աճումի գեղեցկութիւնը, ուրախանալ այն ատիճահական բայց որոշ զարգացման վրայ՝ որ հետզհետէ պիտի կատարելագործէ գեղահաս միտքը: Խակութիւնը որ ինքզինք չճանչնար եւ կատարելութեան հովեր կ'առնէ, գոհիկ ու անբարոյացուցիչ բան մըն է, բայց խակութիւն մը որ կատարելութեան ճամբուն վրայ է բան մըն է որուն համար ակնածանք պէտք է ունենանք, եւ որուն պէտք է սատարենք միշտ, ոչ թէ անարգենք, ծաղրենք ու զատապարտենք զայն: Բարձր գաղափարական ունենալ անհրաժեշտ է յառաջագիմութեան համար, բայց նոյնքան անհրաժեշտ է համբերութիւն ունենալ անոր հասնելու համար: Մեր անհատական, ընտանեկան, կրթական եւ ժողովրդական գործոց մէջ, ու

յաւելունք նաեւ՝ մեր գրականութեան մէջ, այս երկու մեծ սկզբունքներուն պէտք է ուշադիր ըլլանք: Բարձր գաղափարական ու կատարելութիւն, եւ աստիճանաբար անոնց տանող աճում, իտէալի գեղեցկութիւն, բայց նաեւ աճումի գեղեցկութիւն, ճանչնալու կարող եւ վարժուած ըլլալու ենք: Ո՛վ դուք, որ բանի չէք հաւնիր, որ համբերութիւն չունիք բնաւ ձեր իտէալէն վար ինկող որ եւ է բանի համար, գիտցէք որ այդ կերպ քննադատութեամբ չէ որ կրթական գործը յառաջ կ'երթայ. դուք սորվեցէք աճումի գեղեցկութիւնը գնահատել. ձեռք կարկառեցէք օգնելու ու յառաջացնելու համար, եւ ձեր յաւիտենական ու անսելի գանգատներն ու քննադատութիւնները պահ մը մէկ կողմ դրէք, ձեր ջանքերով յառաջացած գործի մը աճումի գեղեցկութիւնը դիտելու եւ անոր վրայ զմայլելու համար: Աս է հիմա ամէնէն մեծ պէտքերէն մէկը: Մարդս պէտք ունի բարձր գաղափարականի մը ուրուն հետ միացած ըլլայ բաց եւ համբերող միտք մը, մեզի պէտք է այն տեսակ քննադատութիւն որ, մինչ կը նշմարէ թէ դեռ շատ հեռու ենք իմացական լաւագոյն իրերէն, նոյն ատենն ալ կը ճանչնայ թէ ճամբուն վրայ ենք, եւ կ'օգնէ մեզի քաջալերութեամբ, յուսալից խօսքերով եւ համակրութեամբ: Մեր արդի գրականութիւնն ալ նոյնպէս եւ մեր «վաղուան գրականութիւնը» այս եղանակաւ պիտի կատարելագործուին: Այս եղանակաւ պիտի կատարելագործուինք մենք ամէնքս ալ: Այս եղանակաւ պիտի զարգանան մեր կրթական եւ ժողովրդական բոլոր հաստատութիւններն: Յարգելով ամէն լաւ սկզբնաւորութիւններն, եւ միշտ ջանալով որ աճեցնենք եւ յառաջացնենք զանոնք յառաջագիմութեան ճամբուն վրայ:

Նայինք բնութեան եւ դաս առնենք անկէ: Հոն, վիթխարի ու երկնաբեր լեռներ կը շինուին ամենափոքր միջատներէ. հաստատուն, ապառաժեայ զանգուածներ՝ որոնց վրայ կը կենայ երկիրը, շինուած են անտեսանելի արարածներու համբերատար ու յա-

բառեր աշխատութեամբը: Այս ամենափոք-
րիկ արարածները՝ դարերէ ի վեր կը գործեն
առանց աճապարանքի, անդադրում, իրենց
Արարչին կամքը կատարելով: Ամենահին,
նախնական ովկէաններու եղերաց վրայ, ի-
րենց վերեւը ունենալով անհամար լու-
սաւորները, որոնք էին միայն իրենց վրայ նա-
յոյրը, այս լոին գործաւորները մեզի համար
կը պատրաստէին այս աշխարհիս կազմու-

թիւնը, եւ ահա ժամանակաց լրման մէջ այն
անծանօթ, անանուն դարերու ծածկուած
գործքը կ'երեւի արեւուն լոյսին մէջ, եւ
կ'ըլլայ այն պերճաշուք եւ վսեմ թատրոն
կը վարէ հիմա մարդ իր կեանքը: Աշխա-
տութեան եւ համբերութեան օրինակ առ-
նենք այս փոքրիկներէն:

ՅԱԿՈԲՈՍ Հ. ՃԵՃԻՋԵԱՆ

ՏԻԵՂԵՐՔԻ ՄԱՍԻՆ

Տիեղերք շարունակական փոփոխու-
թեանց շարք մը կը ներկայացնէ: Գոյու-
թիւնը եւ անոր մէջ տեսնուած զարմանալի
փոփոխութիւնները, բարեշրջութիւնը անտե-
սանելի, բացարձակ, անսահման ու անփոփո-
խելի «Ակզնապատճառ»ին կ'առաջնորդեն
մեզ: Յիշատի ամէն ողջամիտ փիլիսոփայ
կ'ընդունի ինքնագոյ բացարձակ էակի մը
գոյութիւնը: «Բնագիտութեան օրէնքի պէս
եզոյ ճշմարտութիւնները իբրեւ սկզբունք
անհրաժեշտ բացարձակին գոյութիւնը կը
պահանջեն», ըսած է Սքէնսըր: Սակայն
մարդկային բանականութիւնը այսչափով
գոհ չըլլալով, տիեղերքին եւ բնեղելոյթնե-
րու ետեւը թափշած աղբիւրին մասին եւս
հմտանալ կ'ուզէ:

Զգիտական փիլիսոփայք բացարձակին,
Աստուծոյ բնաւորութեանց մասին բան մը
զիտնալ մարդկային հասողութիւնէն դուրս
է կ'ըսեն: Սակայն քանի որ կ'ընդունին թէ
տիեղերքը Աստուծոյ արտայայտութիւնէ,
հետեւաբար հետազոտութեան առարկայ
եղող գոյութիւնը գնահելով կրնանք վերահա-
սու ըլլալ անոր յատկութեանց եւ բնաւորու-
թեանց: «Երկինքը Աստուծոյ փառքը կը
պատմէ ու երկնից հաստատութիւնը անոր
ձեռացը գործքերը կը ցուցնէ: Օրը օրին կը
յայտնէ խօսքը եւ գիշերը գիշերին կը ցու-
ցընէ գիտութիւնը: Զկայ զրոյց ու չըկան
խօսքեր, անոնց ձայնը չի լսուիր: Բայց

ամէն երկիր ելաւ տնոնց հնչիւնը, ու մինչեւ
աշխարհի ծայրը անոնց խօսքը»

Արդ տիեղերքը ինչպիսի տիեղերք մըն է:
Տիեղերքի մէջ ամէն մասնաւոր գէպք
նպատակի մը համար գոյութիւն ունի, եւ
ամբողջ տիեղերքը յաւիտենական նպատակ
մը իրագործելու վրայ է: Ուստի տիեղերքի
աղբիւրը՝ մտադրող եւ որոշող էութիւն
մըն է: Անբաժանելի հիւլէէն մինչեւ ա-
հազնատեսիլ դուռներն ու մինչեւ անհաս-
նելի տիեղերք, ամէն բան իտէալներու
մարմնացումներն են, եւ համայն տիեղերք կը
մղուի գէպի բարձրագոյն նպատակակէտ մը:
Ըստ Հերպերտ Սփէնսըրի, տիեղերք լարուած
մեքենայ մը չէ, այլ գործարանաւոր գրու-
թիւն մը, որ յարաժամ կ'աճի ու կը բարձրա-
նայ, կը կատարելագործուի, հետզհետէ իրա-
գործելով այն բացարձակ եւ անսահման
իտէալը որ կայ յանձին Արարչին: Եթէ
առնենք մասունք մը եւ զայն քիմիագէտի
մը հնոցին մէջ տարրալուծենք պիտի տես-
նենք որ անիկայ երբեմն տարրերու այնինչ
համեմատութեամբ միաւորութեանէն առաջ
եկած է: Հէրշլէի կարծիքով, ամենավերջին
հիւլէն հիւսուած ասուի մըն է:

Կարգ մը մասնիկներ միանալով բջիջ մը
կը մարմնացնեն եւ իբր թէ իմաստուն ձեռք
մը հազարաւոր ու միլիոնաւոր բջիջները
այնինչ համեմատութեամբ շարելով, փափ-
կասուն վարդ մը եւ հսկայակազմ ծառ մը

կը կաղմակերպէ: Սերմի մը կամ ձուի մը անկուն մէջ հրաշալի ծրագիր մը կը նըշմարուի: Եթէ սալամանդրի կամ մողէզի հակիթ մը առնենք եւ դայն դիտենք ամենալաւ մանրագիտակով մը, պիտի տեսնենք թէ անիկայ հատիկներ պարունակող սփռւ պարկ մըն է: Երբ քիչ մը ջերմութեան մօտեցնենք դայն, չափազանց արագութեամբ կը փոխուի, բայց եւ այնպէս իրարու յաջորդող փոփոխութիւնները միօրեանակ եւ նպատակի մը յարմար են: Նախ ծաւալը փոքր մասերու կը բաժնուի, յետոյ իւր թէ հնարագէտ մաս մը ողնայարի սիւնը դժելով մարմնոյն ձեւ կուտայ: մէկ կողմէն դիւրիւր եւ միւս կողմէն պոչը, կողերը եւ սրունքները կը կազմէ:

Այս մասնաւոր դէպքերու մէջ տեսնուած ծրագիրը իրաւցնէ զարմանալի է: Սակայն

աւելի զարմանալին կայ, թէ գործարանաւոր եւ թէ անգործարանաւոր, թէ իմացական եւ թէ բարոյական աշխարհի մէջ զօրութիւններն երբէք առանձին չեն գործեր, այլ ճարտարարուեստ ձեռքի մը մէջ եւ կարգ մը մասնաւոր նպատակներ մարմնացնելէ ետքը, ընդարձակագոյն նպատակներու միջոցներ կ'ըլլան, եւ այդ միջոցներն ալ աւելի ընդհանուր նպատակներու իրագործման միջոցներ: Այսպէսով ամբողջ գոյութիւնը ներդաշնակ գործելով մի միայն յաւիտենական նպատակ մը իրագործելու կը ծառայեն: Հետեւաբար սոյն նպատակները արտադրող եւ բարեշրջութեան մէթոտով տիեզերքը նպատակի մը առաջնորդող աղբիւրը, Աստուած, պէտք է բացարձակ ու գերագոյն զօրութիւն մը ըլլայ:

ԱՐԱՄ Մ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԻ ԿՈՉՈՒՄԸ

Աստուած մեծ կեանքեր կը կերտէ մեծ խոստովանելով: Աստուծոյ կոչումը մարդ մեծցնելու համար է, պայմանաւ որ մարդ իր անձը մեղքով չնուաստացնէ: Աստուծոյ կոչումը դէպի վեր է: Անիկա մարդը աւելի լեցուն կեանքի, աւելի պայծառ լոյսի, աւելի քաղցր ուրախութեան կը կոչէ:

Մարդիկ Աստուծոյ ծառայութեան մէջ միայն կրնան գիտնալ իրենց ընդունակութեան չափը, իրենց կարողութեան աստիճանը, ինչպէս որ արեւուն ներկայութեան մէջ լիւրի ի յայտ կուգայ աչքին կարողութիւնն ու այդ կարողութեան աստիճանը: Հոգիին մէջ Աստուծոյ ներկայութիւնը կեանքը ընդարձակող, կեանքը փառաւորող ներկայութիւն է: Ծշմարիտ կրօնը կը բարձրացնէ մարդկային բնութիւնը, կը ձօնացնէ հոգին, կ'աւելցնէ մարդկութեան արժէքը:

Ս. Լ. ԲՈՅԺԻ, կիրքերու վանդակին մէջ

ամբողջութիւնը՝ կապանքներու մէջ կաշկանդում է: Իսկ ճաճանչափառ արեգակին հրաւերն ընդունին ու իր անձը անոր զուարթարար ներկայութեան մէջ զննելը՝ բերկրանք է:

Այս խոստումը կը ցուցնէ նաեւ Աստուծոյ միութիւնը իր հաւատացեալին հետ: «Քեզ օրհնողները պիտի օրհնեմ, եւ քեզ անիծողները պիտի անիծեմ»: Բարի մարդը միշտակ չէ. դպչէ՝ անոր եւ կը դպչիս Աստուծոյ, օգնէ՝ եւ քու օրհնութիւնդ Աստուծոյ մատուցուած կը համարուի: Անիկա կրնայ մեզի դադարաւոր մը տալ այն վսեմ կեանքին վրայ որուն կանչուած ենք. կ'ապրինք, կը շարժինք ու մեր դոյութիւնը ունինք Աստուծոյ մէջ. սաճարներ ենք, մեր կեանքը աստուածային աղբիւրութեան բացարձակութիւնն է:

Այո, բարի մարդը միշտակ չէ. զօրաց Տերը անոր հետ է, ու անոր միջոցով կը

գործէ: Անգլիոյ վեհապետ մը ըսած է. «Աւելի կը վախճանայ ձօն Նօքսի աղօթքէն քան բանակէ մը» Եղիա նշաւակ եղած էր Աքաաբի եւ անոր ամբարիշտ յաջորդներուն բարկութեան. բայց Եհովան անոր հետ էր եւ յաղթութիւն կը պարգեւէր անոր: Թիւր զօրութիւն չէ, այլ կեանքը, ճշմարտութեամբ ապրուած կեանքը:

Այս խոստումը կը ցուցնէ նաեւ ներկայիս աղղեցութիւնը ապագային վրայ. «Քեզմով պիտի օրհնուին երկրի բոլոր ազգերը» Ասիկա ճշմարիտ կեանքի սկզբունք մըն է յաւէտ քան բացառութիւն: Ամէն մարդ պարտի նայիլ իր անձին, իբր գործիքի մը որ կրնայ օրհնութիւն ըլլալ աշխարհի: Ոչ ոք անօգուտ է բաց ի անկէ որ չի ծառայեր Աստուծոյ. ընտանիք մը կրնայ եւ պարտի օրհնութիւն ըլլալ իր աղղեցութեան շրջանակին մէջ գտնուող ընտանիքներու: Տղայ մը կրնայ եւ պարտի օրհնութեան միջոց ըլլալ իր ընկերներուն: Պօղոս մէկ անձ մըն էր, բայց աշխարհը Աւետարանով լեցուց, Գրիգոր Լուսաւորիչ հայ ազգէն վտարեց հեթանոսութեան խաւարը, Մեծն Ներսէս իր բոլորովը բարենպաստակ հաստատութիւններով ճոխացուց, Ճոն Հովարտ բանտերը բարեկարգեց, Վիքթորիա Թագուհին իր սեռին պատիւը պաշտպանեց ու բարձրացուց, եւլն: Իրա՛ւ՝ այս խոստումին ճշմարիտ եւ լիակատար մեկնութիւնը կը գտնուի անձին ու գործին մէջ Տէր Յիսուս Քրիստոսի, Փրկչին եւ Եղբոր բոլոր անոնց որ զինքը կ'ընդունին հաւատքով իրենց սրտերուն մէջ, սակայն խոստումը կը պարունակէ նաեւ երկրորդ նշանակութիւն մը որ չի կրնար անտեսուիլ: Փնտռելու ենք կեանքի ոչ թէ փոքրագոյն այլ մեծագոյն մեկնութիւնները: Պարտինք չընել մեր կեանքը որչափ կարելի է ճղճիմ եւ ապարդիւն, այլ ջանալու ենք տալ անոր լիութիւն, լայնութիւն ու զօրութիւն, որուն կարենան տկարները վստահութեամբ նայիլ: Քրիստոնէութիւնը չի պղտիկցներ, չի հիւլէացներ կեանքը, այլ Յիսուս Քրիստոսի կատարելութեան շնորհիւ, կը զարգացնէ, կը մեծցնէ զանիկա:

Այս խոստումը լոյս կը ձգէ կեանքի փոխարինութեան վրայ: Աբրահամ իր երկիրը, իր ազգականները, իր հօրը տունը թողելու կը հրաւիրուի, ու մինչեւ հոս կորուստէ զատ ոչինչ կայ: Եթէ կոչումը հոս վերջանար, Աբրահամի վիճակը կրնար դժոգակ նկատուիլ. սակայն Աստուած ըսն մը տուաւ մարդէ մը առանց բազմապատիկ հատուցում ընելու ի փոխարէն: Յովսէփէն ծաղիկայ պստմոճածանը կ'առնէ, բայց անոր ուսին վրայ իշխանական բեհեղ կը ձգէ. Փարաւօնին պալատէն կը հանէ Մովսէսը, բայց զանիկա իր ժողովուրդին պէտ կը կարգէ. Դաւիթէն կ'առնէ հովուական ցուպը, բայց անոր ձեռքին մէջ աստիճանաւոր մական կը դնէ:

Իրաւ՝ փոխարէնը կրնայ ուշանալ, բայց ի՞նչ կը հետեւի ասկէ: Աստուծոյ գործելու ժամականակին սահմանը այսօրն է: Անոր պետութիւնը այս փոքրիկ աշխարհէն անդին նահանգներ չ'ունի՞ միթէ: Գերեզմանին դուռը անհուն միութեան եւ մշտնջենական լուսութեան վրայ կը բացուի: Սակայն ճշմարիտ է որ, մինչեւ իսկ այս կեանքին մէջ, Աստուած չի զպչիր փորձով մը մարդու մը սրտին, եթէ զիտաւորութիւն չ'ունենայ տալ անոր աւելի լաւ պարգեւ մը, աւելի գոգար օրհնութիւն մը:

Մր. Հուլլըր միսիոնարը տարիներ առաջ չաբաթ երեկոյ մը իր շէնքին բաներոները կը կանչէ իր ներկայութեան, եւ իր ձեռքը բռնած մեծագիր Աստուածաշունչը անոնց ցուցնելով կ'ըսէ. «Կը փափաքիմ որ ձեզմէ մէկը փոխանակ զրամի այս Սուրբ Գիրքը առնէ իր վեց օրուան աշխատութեան իբր վարձք» Բաներոները կ'սկսին խորհիլ եւ ահա անոնցմէ մին կը յառաջանայ զէպի Միսիոնարն եւ Աստուածաշունչը կ'առնէ եւ, ի մեծ ուրախութիւն կը տեսնէ թէ օսմ. ոսկի մըն ալ զետեղուած է անոր թերթերուն մէջ: Թերեւս այդ ոսկին զրուած էր ճիշտ հոն ուր գրուած է. «Աստուածապաշտութիւնը թէ՛ ներկայ եւ թէ՛ ապանի կենաց խոստումնքն ունի»:

Ս. Մ. ԳԱՍՍՊԵԱՆ

ՊԵՏՐՈՍԻ ԼԱՅՆ

— 1045 —

Նաղդորեցի Վարդապետին երկստասան աշակերտներէն էն սիրելին ու հետաքրքիրը, մեծախարթամ, դուռը քահանայապետի մը դաւթին դրան առջեւ սփռած կը կենար: Հետաքրքրութեան հետքերը կը խորհարկէին հանգիստ ունեցած անշէջ սիրոյ կրակէն մղուած, մոլեռանդ խմբակի մը հետեւելով մինչեւ հոս եկած էր: Այնպիսի խմբակի մը որուն մէջ իր Տէրը խմբանքի ու նախատինքն առարկայ եղած էր, եւ անկէ անդին չհամարձակելով քայլ մը առնել, ձմեռնային տաքակալի գիշերուան մը դաժան ցուրտին ու բուքին տակ կը դողդղար:

Յուսահատ նայուածք մը նետեց դրան սեմէն գէպի գաւթիմը, եւ իր դողդղջ քայլերը դաւթին մէջանդը վառող կրակի մը տարտամ նշոյլներուն ուղղեց: Անձանօթի մը կատարեալ երկչոտութեամբ գնաց, խոստումեցաւ կրակին շուրջը բոլորուած զուարթ ակումբին: Շաղիաղիող ակումբի մը անդամակցած էր, սակայն անոնց ուրախութիւններուն եւ ծիծաղներուն ոչ երբէք: Մահու չափ վշտայոյզ տրտմութիւն մը իր համակ հոգին ու էութիւնը պատած էր: Մարմնական թեթեւ ցուրտէն ու սարսուռէն աւելի ներքին, հոգեկան խուլ սարսուռի մը ենթալաց էր: Հիմա չէր ան երբեմնի զուարթ Պետրոսը՝ որուն շրթներէն սէր եւ ժպիտ կը թռնէր: Ո՛ւր մնացեր էին Գեթեմանիի լոյն ու անուշիկ վայրկեանները, աւաղ անոնց բոլորն ալ դարձան արագասահ ամպերուն նման սահած անցած էին, եւ այն երջանակաւ ժամերը յաջորդած էին: Ո՛ւր մնացեր էր իր Պաշտելի Սիրական Վարդապետը՝ որուն ծունկերուն տակ շատ անգամ կրօնական, բարոյական եւ իմաստասիրական ճշմարտութիւններ կը սորվէր: Ան ներսը քահանայապետական եպիսկոպոսի ատենանին առջեւ, թուաբերու եւ ապտակներու տարափներով կը խառնէր ու կը բամբասուէր: Ինչ թըշ-

ուառութիւն, մինակ եւ անօգնական մնացեր էր խեղճ Պետրոսը:

Կէս գիշերը շատոնց անցած էր:

Արշալոյսի վարդապետն լուսամուտները լեռներու կատարներէն սկսած էին բացուիլ, սակայն տրտմաթաթիմ կսկիծներով շամիրուած խոկուն Պետրոսին սիրտը մահու տրտմութեամբ համակուած էր: Այն դժնդակ դէպքերուն բարի վախճանը տեսնելու յոյսով մինչեւ լոյս սպասած էր. սակայն աւաղ, հակառակ իր յոյսին՝ դէպքերու վախճանը երթալով վատթարացած էր: Այսպիսի պարագաներու տակ անսկիւղ դէպքեր ալ քիչ էին պատահիր: Օտարական մը այն պահուն տրտում Պետրոսին մօտենալով սա հարցումը կ'ողղէր. «Միթէ դո՞ւն ալ անոր աշակերտներէն ես»: Ինչ դժբաղդ հարցում եւ դժնդակ վայրկեան, որուն նմանը շատ քիչ անգամ կը պատահի: Իր ծպտուն եւ խարդախ երեւոյթն իրեն անձանօթ օտարական մը ըլլալը մատնած էր: Այո՛ կամ ո՛չ, ահա այս երկու կարճ բառերով պատասխանելու էր. «Մարդ, չեմ գիտեր ի՞նչ կը զրուցես դուն», ըսաւ Պետրոս, եւ դեռ խօսքը բերանն էր, երբ հաւը խօսեցաւ: Այն ատեն Պետրոս միտքը բերաւ Տէրոջը խօսքը. «Դեռ հաւը չխօսած երեք անգամ պիտի ուրանաս զիս» ու Պետրոս գուրս ելլելով դառնապէս լացաւ:

Հաւու մը խօսիլը եւ Յիսուսի ալ մէկ նայուածքն էր որ այդչափ դառն արցունք թափել տուած էր, միթէ Պետրոս անկէ առաջ շատ անգամներ հաւուն խօսիլը լսած չէր: Յիսուսի անուշիկ նայուածքին շատ անգամներ հանդիպած չէր:

Այո՛ Պետրոս անկէ առաջ երբէք հանդիպած չէր եւ անկէ վերջ ալ երբէք չհանդիպեցաւ այն լացնող նայուածքին: Ինչպէս որ լոյս ուրանալ արեւու գոյութիւնն ուրանալ ըսել է, նմանապէս ուրանալ ճշմարտութիւնն ու արդարութիւնը, մոռնալ Տէրոջը կամքն

ու պատուիրանքները, մոռնալ մեր արժանապատուութիւնն, աւաղ Տէրն ուրանալ ու մոռնալ չէ՞: Երբ մեր հոգին աշխարհային խոցերով ու հոգերով շրջապատուած պահ մը մոռնայ իր նուիրականութիւնն եւ ձգէ ինքզինքը կոյրկուրայն մեղքի ամենակուլ քառին մէջ, ո՛հ, այն ատեն Յիսուս մեղալ կ'ուղղէ իր յանդիմանական նայուածքը. սակայն մենք այդ պահուն անոր ազդեցութիւնը չենք զգար. բայց տարիներ վերջ Յիսուս մեղանգամ մըն ալ դառնալով կը նայի.

ու այն ատեն անցեալին ուրացումներն ու պարտադանցութիւնները կը յիշենք եւ առնոյց կսկիծն ու մորմօքը ազի ազի արտասուաց կաթիլներու ձեւով մեր աչքերէն վար կը հոսին: Երբ Պետրոս ամէն անգամ որ իր կեանքին վրայ յետահայեաց ակնարկ մը նետէր, անմիջապէս կը նշմարէր այն աղատութիւնը որուն սպին դեռ կը կենար եւ անոր տեսիլքը իր հոգին ու մարմինը կը խոցէր, կը խայթէր: Այսպէս է մեր կեանքին մէջ ալ:

Տ. Կ. Փ.

«ՆՈՐԱՎԷՊ» ԲԱՈՐ

«Բիւրակն»ի նախորդ քիւով հրատարակուած նամակին առաջին պատասխանը կուգայ Յովնանէն Դագանճեանէն, հմտայից պատասխան մը ինքնին, որ անշուշտ մասնաւոր հրապարակում մը պիտի կարդացուի ընթերցողներէն:

Ամերիկուհի մը, Օր. Վիվիէն Հոքքինս, անսովոր կերպով հաճելի անակնկալ մը կ'ընծայէ մեզի, լեզուաբանական պզտիկ խնդիր մը յուզելով նորավեպ բառին շուրջը, իր թերխաչ հայերէնովը գրած սիրուն նամակովը զոր Բիւրակն հրատարակած էր անցած չորթու: Պատասխանելով Բիւրակնի խմբագրութեան մասնաւոր հրաւերին, կուգամ կարծիքս յայտնելու այդ բառի մասին:

Նորավեպ բառն ստուգիւ թարգմանութիւնն է ֆրանսերէն nouvelleին եւ արդի հայերէնի նորահար բառերէն է: Չեմ գիտեր ճշգիւ թէ առաջին անգամ ո՞վ դործածած է զայն եւ երբ, բայց կարծեմ թէ 20-25 տարիէն աւելի հնութիւն մը ունենալու չէ: Ամէն պարագայի մէջ եթէ ոչ ուրիշը՝ գէթ մեր խմբագրապետներուն ամէնէն տարեցը Կարապետ Իւթիւճեան պէտք է որ գիտնայ այդ բառին ծագումը: [*]

Իրաւ է որ, խնչպէս գիտել կուտայ ազնիւ օրիորդը, քիչ մը անճիշտ է այս նորավեպ բառը որ nouvelleին բուն իմաստը չի տար: Եւ ամէն բանէ առաջ պէտք է գիտնալ թէ վեպ լատը որ մեր լեզուին մէջ ռոմանտիկան հնութիւն մը ունի եւ որով այսօր կը թարգմանենք romanը, ինքնին չի կրնար նշանակել դրականութեան այդ նորագոյն սեռը: Վեպ մեր հին մատենադրութեան մէջ կը նշանակէր վարմանահրաշ երգ, զրոյց, յօրինուած ժողովրդական երգիչներու կողմէ: Վիպասան կը յորջորջուէին մեր հին աշուղները: Դողթան երգիչները, զօրօրինակ, վիպասաններ էին: Կը հասկցուի ուրեմն թէ հին վեպին ու վիպասանին ըմբռնումը խնչքան տարբեր է արդի ըմբռնումէն: Բայց որ-

այս լեզուաբանական խնդրին մէջ, մասնաւորապէս ճշգիւով ծագման թուականը խնդրոյ առարկայ եղող բառին եւ անոր՝ որով կողմէ յօրինուած եւ է՛ն առաջ ո՛ւր դործածուած ըլլալը, ինչ որ ամէնէն հետաքրքրական կողմն է հարցումին: ԴԻՏԳ. Խ.

[*] Հաճելի անակնկալ մը ըրած պիտի ըլլար վաղեմի խմբագրապետը, եթէ ինք ալ լուսաբանողի բաժինը ունենար՝ յարուցուած

քան որ ալ անհամաձայն ըլլայ վէպին հին իմաստը արդի նշանակութեան հետ, պէտք է մոռնալ սակայն թէ ամէն լեզուներու մէջ ալ բառերու սովորական, անխուսափելի ձևատառերն են նշանակութիւններու, առումներու այս կարգի փոփոխութիւնները: Օրինակի համար՝ *ministre* տեղ արդի հայերէնի մէջ դորձածուած նախարար բառը անձուկ մտօք չի կրնար ճիշդ համարուիլ երբ նկատի առնենք այդ յորջորջումին հին նշանակութիւնը որ շատ տարբեր էր: Դեռ բաղմամբիւ օրինակներ կարելի է մէջ բերել այս կարգի բառերէ որոնց հին նշանակութիւնները եղանակաւորումներ կրած եւ հիմա տարբեր առումներ ստացած են:

Նկատելի է նաեւ թէ նորավեպ բառով եթէ հասկցնել կ'ուզուի գոյականաբար «նոր վէպ», դժուար է այդ նշանակութիւնն ընծայել անոր: «Նորավէպ» բարդութիւնը՝ հայերէնի պայմանագրական հասկցողութեան համաձայն պէտք է որ նշանակէ «նոր վիպուած» պատմութեամբ, ինչպէս նորալուր կը նշանակէ «նոր լսուած», նորագիտ՝ «նոր դանուած» եւ ո՛չ թէ «նոր լուր», «նոր դիւտ»: Վեպ, լուր, գիտ այդ ձեւերուն մէջ բայարմատներ են: Հետեւաբար նորավեպ, նորալուր, նորագիտ ածականներ են ինքնին որոնց ամբողջական իմաստ մը տալու համար հարկ կ'ըլլայ միշտ գոյականի մը ընկերացնել զիրենք եւ ըսել՝ զորօրինակ, «նորալուր պատահար, նորագիտ գործի, նորավէպ պատմութիւն եւլն»: Նորավեպ ձեւը կրնայ նաեւ «նոր բաներ վիպող»ի նշանակութիւնը տալ, ինչպէս բազմավեպ կը նշանակէ «շատ բաներ վիպող» պատմող, զորօրինակ՝ Բազմավեպ Հանգիստարան եւլն:

Ըստ իս' *nouvelle* աւելի յարմար պիտի ըլլար թարգմանել վիպակ, կամ լաւ եւս՝ վեպիկի (==վէպ-իկ-իկ) որուն նման նուազական մասնիկի կրկնութեամբ կաղմուած ձեւեր խիստ շատ ունինք, զորօրինակ՝ փափկիկ, մանկիկ, եւլն: Եւ եթէ կ'ուզէինք որ

աւելի բառական թարգմանութիւն մը ըլլար *nouvelle*ին, գէշ պիտի չըլլար կարծեմ թարգմանել նորոն, ինչպէս ունինք գեղօնը իբրիւ: Թարգմանութիւն *ballade*ին: Ե. Տէմիրճիպաշեան ալ ուրիշ բառ մը հնարած է, սղավեպ, որ նորավեպէն ալ անյաջող է: Ունինք դեռ մանրավեպ բառ մըն ալ որով սակայն *anecdote* բառը թարգմանած ենք, թէեւ *anecdote*ին իմաստը չի տար:

Խնդիր է սակայն թէ նորավեպ բառը փոխելով տեղը նոր մը դնել եւ ընդհանրացնելու փորձ մը կրնա՞յ յաջողիլ. — չեմ կարծեր: Նորավեպ բառը՝ յարմար անյարմար, ճիշդ կամ անճիշդ, տարիներու ընթացքին մէջ այն աստիճան ընդհանրացեր եւ դորձածութեամբ նուիրագործուեր է որ դժուար պիտի ըլլայ դայն ուրիշ բառով մը փոխանակել, եւ ըստ իս՝ պատճառ մը չեմ տեսներ դայն վտարելու հայ գրականութենէն: Լեզուներու մէջ դժբախտաբար ճիշդ, յարմար բառերը չեն միշտ որ տիրող կը դառնան: Լեզուներու կեանքին մէջն ալ, մարդոց կեանքին նման, շատ անգամ կը նայիս որ գեղեցիկները կը մոռնին ու տգեղները կենդանի կը մնան ու կը զարգանան: Արդի հայերէնի մէջ բաղմամբիւ սխալ բառեր, անճիշդ ձեւեր կան որ վերջապէս նուիրագործուեր ու տիրող են դարձեր, անանկ որ ալ կարելի է անոնց դէմ բան մը ընել:

Թող չզարմանայ յարգելի օրիորդը եթէ մեր բառարաններուն մէջ չէ գտեր նորավեպ բառը որ ինչքան ալ նոր՝ երէկուան բառ մը չէ վերջապէս եւ անուաղն քառորդ դարու կեանք մը ունի: Դեռ ունինք հարիւրաւոր նորահնար կոմ ժողովրդային լեզուէն առնուելով գրականացած բառեր որոնց ո՛չ մէկը կարելի է գտնել մեր բառարաններուն մէջ այն գերազանց պատճառաւ որ արդի հայերէնի լիակատար բառարան մը չունինք, ախուր իրողութիւն մը զոր ամփնալով կը խոստովանինք հայերենասէր ազնիւ օրիորդին:

ՅՈՎՀ. ԳԱԶԱՆԺԵԱՆ

ԻՇԽԱՆԱՑ ԿԸԶԻՆԵՐԸ

ԲՐՈԹԻ, ԱՆՏԻՉՕՆԻ, ԽԱԼՔԻ, ԲՐԻՆՔԻԲՕ (*)

Աշնան դեղեցիկ առտու մը, մեղմիկ սա-
հելով Մարմարայի կապոյտ ալիքներուն
վրայէն, առաջին անգամ կը կոխենք հողի
մը վրայ որ անցեալին մէջ մեծ հողակ հա-
նած է: Բրօթի, որ Իշխանաց կղզիներուն
առաջինն է, կոնածեւ փոքրիկ կղզի մըն է:
Օղը կազդուրիչ է, եւ հոնկէ դիտուած տե-
սարանը՝ պարզ ու հրապուրիչ. հողը ապա-
ռաժուտ ու ջուրը նուազ է. չատ քիչ տեղ
կ'երեւան քանի մը հատ ջրհորներ, որոնց
ջուրը անմաքուր է սակայն: Ծովեզերեայ
պողոտաները լայն ու մաքուր են, տուները
ցանցառ ու մեծագոյն մասամբ փայտաշէն.
բոլորչի չըջան մը կատարելէ ետքը, համ-
բաւաւոր «Ջինար»ին առջեւ կանգ կ'առ-
նենք. այս դարաւոր ամենահոկայ ու վիթ-
խարի «Ջինար»ը մեր տեսածներուն մէջ ա-
նօրինակ բան մըն է: Դարերու մարմնացումն
է ան, ծառեր կան որոնց հովանին յոգնածին
հանգիստ կը խոտանայ: Հայեր բնակչաց
մեծագոյն մասը կը կազմեն հոս, հոյակապ
եկեղեցի մը ու դպրոց մը ունին, ուր կը
յաճախեն երկսեռ ուսանողներ: Ծառերը սա-
կայն, մատի վրայ կը համրուին հոս. միակ
դեղեցիկ պարտէզը զոր կարելի է յիշել մե-
ծանուն Թաչճեանինն է. օթէշներու թիւը
ածելու վրայ օրէ օր. նորակերտ օթէշներ
կառուցանելու մասին քանի մը Հայ ջոջեր
իրարու հետ մրցակից են. եթէ ասոնց եռան-
դը չմարի՝ սպաղալին համար կարելի է ը-
սել թէ՛ օթէշներու թիւը տուներու թուոյն

[*] Իշխանաց կղզիները թէպէտ բաւա-
կան մը մօտ՝ Պոլսին, բայց Պոլսեցիներէն
չատեր, պատեհութիւնը չեն ունեցած անոնց
ամէնուն այցելելու:

Ջանոնք պղտիկ մը ծանօթացնելու նպա-
տակով, կը հրատարակենք անոնցմէ չորս
գլխաւորներուն նկարագրականը. Ծ. Խ.

պիտի համապատասխանէ ապահովագէտ Կէս
օրուան ամենակարճ զազարէ մը ետքը, մա-
ցառներու մէջէ դէպի բլուրն ի վեր կ'ել-
լենք, մերթ մագլցելով մերթ սահելով, ուս-
կից կը դիտենք խաղաղիկ քունի մէջ ննջող
ծովը որ մեզ չըջապատած է: Այս ճամբուն
վրայ, Յոյները հին վանք մը ունին՝ որ բա-
ւական ընդարձակ է: Արտօրանօք «Ջինար»
կոչուած տեղը կը փութանք տենդոտ քայ-
լերով, ուր ամէն ոք կ'այցելէ անգամ մը
անպատճառ Հոս քանի մը եղեւիններ կան,
որոնք գիշերները մարդագետինը կը հսկեն:
Բրօթի իր բնական դեղեցկութիւններովը
միայն սիրուն ու հրապուրիչ է:

Անտիգոնի, որ Իշխանաց երկրորդ կղզին
է, կը գտնուի Բրօթիի ու Խալքի միջեւ,
թէպէտ հողը առաջինին պէս ապառաժուտ
է, բայց ձեռական աշխատութիւնը մեծ փայլ
ու զարկ տուած է այս կղզիին: Հոս հոն
դեղեցիկ պարտէզները մէկէ աւելի են, որոնք
սիրուն տեսարաններ կը պարգեն, բան մը որ
բնակչաց աշխատասիրութեան եռանդին աս-
տիճանաչափը ցոյց կուտայ: Այս գողտրիկ
կղզին Յունարեւակ է, ասոնց տուները նոր
ճաշակով շինուած են, ունին դպրոց մը ու
սքանչելի եկեղեցի մը: Գործածական լեզուն
յունարէնն է, այրերը գուարթ ու կայտառ
են, իսկ կիները քիչ մը մեղամաղձոտ:

Բրինքիւրօ, որ Իշխանաց մեծ կղզին է,
նշանաւոր է իր մեծափարթամ չէնքերով
ու ճոխութիւններովը: Օղը առողջարար, ջու-
րերը առատ ու տեսարանը հիանալի է: Հո-
ղը արդատաբեր է, այս պատճառաւ պողա-
լից այգիներն ու զարդարուն պարտէզները
գլխիչ փայլ մը տուած են իրականապէս
այս մեծ կղզիին: Պողոտաները խիստ լայն
ու մաքուր են, որոնց երկու կողմին վրայ
խիտ առ խիտ կը բարձրանան կանանչ
ծառեր: Այս դրախտանման մեծ կղզին տու-

ները գեղեցիկ ու սքանչելի են, աւելորդ է ըսել թէ իւրաքանչիւր տուն իր յատուկ մասնաւոր պարտէզը ունի, որոնք սքանչացում կը պատճառեն: Շքեղ օթէլներ ու բաւական մեծկալ սրճարաններ իրարու մրցակից են: Կղզիին հարաւային կողմը, անթիւ անհամար մշտադալար եղելիններու անտառակի մը մէջ, անգլիական մեծափառ շէնք մը կայ, որ 360 սենեակ կը պարունակէ: Այս անօրինակ շէնքը՝ կղզիին ամենասքանչելի գիրքին վրայ կառուցուած է, եւ վեց յարկերու վրայ շինուած է, երկու տարուան աշխատութեամբ, եւ 32,000 ոսկիի ծախքով: Այս խօսքը տուածի կարդ անցած է կղզիին մէջ: Պէտք է յիշել որ այս ընդարձակածաւալ շէնքը փայտաշէն է, բնակիչները այլասեռ աղ-դերէ կը բազկանան. Յոյներ՝ ստուար թիւը կը կազմեն. ունին փոքրիկ եկեղեցի մը ինչպէս նաեւ դպրոց մը:

Խալքի, թէպէտ Մեծ Կղզիին չափ քնդարձակածաւալ, բայց անոր չափ մեծափաթած չէ, այս վերջինը աւելի դաշտային է, օղը պատուական, տեսարանը գեղահարաշ, հողը բեղմնաւոր ու ջուրերը խիստ առատ են: Յոյներ բնակչաց մեծագոյն մասը կը կազմեն. ասոնք հոս երկու պատկանելի հաստատութիւն ունին: Առաջինը Առեւտրական, իսկ երկրորդը՝ Աստուածաբանական վարժարաններն են: Առեւտրական վարժարանը կանաչադարձ եղելիններու բլուրին ստորոտը շինուած է. այս ընդարձակածաւալ շէնքը երեք գլխաւոր մասերու կը բաժնուի, առաջինը 1865ին, երկրորդը 1877ին ու երրորդը 1893ին կառուցուած են: Իր մէջ ունի հիանալի եկեղեցի մը բիւզանդական ոճով շինուած: Այս եռայարկ վիթխարի շէնքին ներքին մասը իւր շտեմարան, լուսցարան եւլն. կը ծառայէ եւ միջնայարկին մեծ մասը իւր դասարան ուսանողներուն. ուրիշ մեծ մաս մը իւր ննջարան. այս յարկին վրայ է այն ամենաճոխ դրաղարանը որ իր տեսակին մէջ անդուգական է: Աշակերտներուն թիւը 157 է եւ ունին 17 բրոֆէսէօս: Իւրաքանչիւր գիշերօթիկ աշակերտի թոշակն է, համեմատաբար, 50, 40, եւ վերջին ծայր աղքատներու համար 36 օսմ. ոսկի:

Տարին մէկ կամ երկու հատ ձրի աշակերտ առնելու բարի սովորութիւնը ունի վարժարանը: Թուրքերէն, Յունարէն, Գաղիերէն, Անգլիերէն ու Ռուսերէն լեզուներէն զատ՝ ուսման այլ եւ այլ դասեր ալ կ'աւանդուին, մանաւանդ առեւտրական ճիւղին մասնաւոր խնամք կը տարուի եւ դործնականացէս կը դասախօսուի: Իսկ Աստուածաբանական վարժարանը, կղզիին ամենալաւ գիրքին վրայ կառուցուած է. անհամար ու մշտադալար եղելիններու մէջէն երկար ճամբայ կտրելէ ետքը, վարժարանը պատուելու փափաք կը յայտնենք. որախառիթ պատասխան մը կը տրուի մեզի: Իր ամենալուսեմ նպատակին պէս՝ այս շինուածքն ալ հոյակապ ու վսեմ է. իր ձիւնափայլ մարմարիօնէ զրան ճակտին վրայ «ալֆա» եւ «օմեղա» տառերը քանդակուած են, Աստուածաբաններու միակ նպատակակէտը: Այս շքեղ շէնքը որ խիստ ընդարձակ է, երեք յարկերու վրայ կառուցուած է: Ներքնայարկին մէկ մասը այլ եւ այլ բաներու կը ծառայէ, մէկ մասը իւր դասարան եւ այլն: Միջնայարկը ուրոյն սենեակներու բաժնուած, դործիքներու յատկացուած է. իր մէջ ունի գեղեցիկ մատուռ մը, ներքին կողմը համակ ոսկեղօծուած. Միքայէլ անուն հայազգի մը այս մատուռին մեծադիր իւզաներկ պատկեր մը նուիրած է: Ունի նաեւ զեղարան մը եւ ճոխ գրադարան մը: Աշակերտները միօրինակ սեւ զգեստ կը կրեն ամէնքն ալ կոկիկ ու վայելուչ հագուած ժպտուն ու կայտառ են. ասոնք, Թուրքերէն, Յունարէն, Գաղիերէն, Լատիներէն ու Ռուսերէն լեզուներէ զատ, դանաղան գիտութիւններ ալ կ'ուսանին, որոնցմով ժամանակի պահանջը չեցնելու աստիճան կարող եկեղեցականներ ըլլալու կը պատրաստուին: Ասոնց ծախքը աղղը կը հոգայ. իւրաքանչիւր աշակերտ տարին առ նուազն 60 ոսկի ծախք ունի. աշակերտաց թիւը 75 է. այս հաստատութեան առաջինը ներկային իսկ երկրորդը՝ յախտեանականին փառաւոր խոստումը ունի:

Յ. Պ. Պ.

ՏԻՏՂՈՍԻ ՀԱՄԱՅՔԸ

Շատ անգամ իրերը, երեւոյթները, անձեքը կ'ազդեն՝ չէ թէ իրենց իսկական ուժին, արժանիքին համար այլ սոսկ որովհետեւ անոնց անունէն փառաւոր տիտղոս մը կախուած է: Տիտղոսները բարձրագոյն դիրքի, արտակարգ ուժի եւ արժանիքի յայտարար նշաններ են: Իրական կամ կարծեցեալ ուժի խորհրդանշեր: Գլխաւորեալ խորները, դեղարուեստի նրբութիւնները թափանցող մասնագէտներ, արուեստագէտներ յոխորտանօք կը լսեն իրենց անունին կցուած մակդիրները: Բեւեռի սառնամանիքը արհամարհող, հասարակածի անմխրճելի վայրերը թափանցող, անցեալի աւերակները մոռացութեան չիրմէն հանող մասները երկրախոյզ, հնախոյզ անուամբ կը ճանչցուն: Արուեստներու մէջ հիմնական փոփոխութիւն յառաջ բերող, արտադրութեան, ձեռագործութեան, փոխադրութեան հնարիչ կը կոչուին: Բարեգործական, մխրճողական, կրթութական, առեւտրական մեծ ձեռնարկներու ծնունդ ու զարկ տուող մարդիկ՝ հիմնադիր անունը կը կրեն: Ուրիշներ ալ բազմին մէկ անուշ անակնկալին հանդիպելով մեծկակ դուռարի մը, լաւ կեկ գործի մը կը տիրանան եւ մեծատուն, տեար, ածականները կը շուայլուի իրենց:

Մարդոց մէջ, միշտ տիտղոս մը չահելու մարմաջը կայ: Ինչպէս մարդիկ ոսկի չահելու, դրամ գիղելու բռն մարմաջ մը ունին: Մարդկային սնափառութիւնը կ'ուզէ փայփայուիլ, փառաւորուիլ: Մարդկային պատուասիրութիւնը անսահման է, կ'ուզէ իր անունին հմայքովը շլացնել աշխարհ: Եւ այս բոլոր սրամաշուք մտածումները, կրծող մտախոհութիւնները, սպառող փափաքները կը ծնին մարդուն մէջ որովհետեւ տիտղոսները տեսակ մը հմայք մը ունին, հեղինակութեան գրաւական են, խօսքին կշիռ կուտան, ընկերային յարաբերութեանց չըր-

ջանակը կ'ընդլայնեն, անհատականութեան ոգին կը շնչանա: Աննշան ապրիլ՝ ծովուն անգունդը, դամբանին ծոցը ապրիլ է զգայուն արժանապատուութիւն ունեցողն, բոլ համար: Ըսինք թէ տիտղոսաւոր մարդիկ տեսակ մը հմայք ունին եւ իրաւ է: Ամէնէն ազատ մտածող մարդերն իսկ կ'ազդուին այս կարգի անձնաւորութիւններէ: Անոնց անունը տարբեր հնչում ունի, անձը պատկառանք կ'ազդէ, անոնց ներկայութեան առջեւ մարդ կը լրջանայ ինչպէս նաեւ ցընծում կ'զգայ: Մարդ համարձակիր անոնց խօսքը, անձը, կենցաղը խժրժիլ: Անոնց ամէնէն պարզ խօսքերն ալ իմաստալից կը թուին, չարժուածները բարեձեւ, կեանքը օրինակելի: Կոչում կ'ընենք անոնց խօսքերուն որոնք դարերու ընթացքին մէջ կ'ապրին իր պատգամ: Անոնց ենթադրութիւնները, վարկածները, բանդագուշանքները ճշմարտութեան չափ ազդեցիկ են, խօսքերը համոզիչ են որչափ ալ իմաստաւորութեան շնչոյ կրեն: Տիտղոսները մարդոց հեղինակութիւնը կ'աւելցեն: Տիտղոսաւորները եթէ ուզեն կրնան առաջնութիւն ստանալ եւ ազդեցիկ ըլլալ յոնքի սրտտու մով մը, տկար փսփսուքով մը, անուղղակի ակնարկութիւնով մը: Տիտղոսաւորներու առջեւ բաց է ամէն ասպարէզ, ամէնէն՝ փառաւոր ասպարէզներու մէջ սիրով կը հիւրընկալուին: Հրաւէր, նամակ, աղերս կ'ընդգոյնին մասնաւոր գործեր վարելու:

Տիտղոսաւորները ամէն շրջանակներու մէջ պատիւ ունին: Խնձոյք մը, հարմիր մը, նուագաձանդէս, քննութիւն, թատերախաղ, նշանակելի ժողով մը չըլլար որուն չհրաւիրուին կրկին ու կրկին: Եթէ հեռաւոր տեղէ մը ծննդավայր վերադառնան ամբողջ քաղաքը մեծ թափօրով զիրենք կը դիմաւորէ: Երբ մեռնին զանգակները ուժգին կը հնչեն, յուղարկաւորական հանդէսը փառաւորապէս կը կատարուի, սեւը սուգը կը տի-

րէ, հոգեհանգստեան պատարագներ կը մատուցուին: Թերթերը կ'սկսին ներքող կարգալ, հանգուցելոյն առաքինութիւնները հռչակել, կենսագրական գողտրիկ բանաձեւեր նկարել, անոր յիշատակը փառքով տօնել, դամբարանը փառադարձել:

Տիտղոսաւոր մարդիկ ընկերային յարաբերութեանց ընդարձակ շրջանակ մը ունին: Անոնք առանց քաշուելու ամէն կարգի աստիճանաւորներու հետ կրնան տեսակցել: Համարձակօրէն կրնան այցելել հարուստներու բնակավայրերը: Մտնել մեծամեծներու ակումբին մէջ, Ընկերային այս կարգի չփումներ իրենց հեղինակութեան շրջանակը աւելի կ'ընդլայնեն, բարոյական ազդեցութիւնը առաւելակշիռ կ'ընեն, իրենց մտքի զարթնումին եւ այլ եւ այլ կարողութեանց դրօնէութեանը ասպարէզ կը կարգան: Անոնք ժամանցներ կը վայելեն եւ կեանքը իրենց ուսին վրայ կապարի պէս չծանրանար, զիրենք չճնշեր. յոռետես մտածումներու տակ չեն կքիր, ինչպէս կ'ըլլան առհասարակ մեկուսի ասպող մարդիկ:

Տիտղոսները կը չնշտեն նաեւ անհատականութեան ոգին: Մարդիկ հոգեբանական այնպիսի կազմ մը ունին որ երբ զիրենք մեծարես, այդ մեծարանաց արժանի զիրքեր դրաւելու կը ձկտին, երբ արհամարհոս, անուանարկես, իրենց լինքնալստահութիւնը կորսնցնելով օրէ օր կը թուլնան, կը վհաւին եւ կը փճանան: Տիտղոսները ենթական ուժի գիտակցութեան կը բերեն, ուժի գիտակցութիւնն ալ կամքը պրկող, իտէալներ ստեղծող, յառաջդիմութեան հուրը արծարծող եւ կեանքի վերելքին մէջ զօրութիւն, համբերութիւն ներշնչող տաաջին հիմնական պայմանն է: Ընդհանրապէս մարդիկ կ'ըլլան ինչ որ ուզեն: Տիտղոսները ուժի մարտկոցներ են, որոնցմով կ'ողուորինք, սանդուխներ՝ որոնցմով կը բարձրանանք:

Անոնք կը քաջալերեն մեզ, կը վարձատրեն մեր քրտինքը եւ նոր քրտինք թափելու կը մղեն, նոր մեծագործութեանց լծակներ կը գառնան: Քաջալերութիւնը զարգացումի մեծագոյն խթանն է, առանց անոր կորովազուրկ դիակներ կը դառնանք:

Տիտղոսները երջանկութեան մշտնջենական աղբիւրներ են: Պատուուած մարդիկ, հռչակաւոր անհատներ տեսակ մը ցընծութիւն կ'զգան իրենց սրտին մէջ որ անախառնութեան փայփայանքին, ուժի գիտակցութեան արգասիքն է, ներքին գոհունակութեան բնական մէկ արտայայտութիւնն է:

Հռչակաւոր մարդիկ իրենց գերդաստանին պարծանքն են, այն գերդաստանին փայլ կուտան, անուն կուտան, երջանկութեանը կը դատարեն, այդ գերդաստանին անգամ ներքէ մեծագործութեանց կը մղեն: Գերդաստանը կը բուրումնաւետեն իրենց յիշատակի անուշ խոհնկովը, տեսակ մը մասունք, նըշխարք կը նկատուին անոնցմէ: Տիտղոսաւոր մարդիկ իրենց գերեզմանէն իսկ կ'օգնեն իրենց զաւակաց, թոռներու երջանկութեան, զարգացման: Հռչակաւոր մարդոց ածիւնները շիրմէն կը խօսին, մարդոց համակրանքը կը շարժեն իրենց սերունդին վրայ՝ եւ զանոնք լարձր ասպարէզներու կը մղեն: Մեծ մարդոց զաւակները անդործ, անօթի չեն մնար, կերպով մը կը յաջողին կեանքի պայքարին մէջ:

Հռչակաւոր մարդոց դամբարանը վեհութիւն մը ունի, անոնց քովէն անցնողները սարսուռ մը կ'զգան: Պահ մը կ'անդրադառնան իրենց վրայ եւ նոյն դիրքին հասնելու ձգտումը կ'ունենան: Այդ գերեզմանները լուսպեծախօսներ են: Անոնց շիրիմը ոսկեղօծուած է փառքով, օծուած հմայքով:

Յ. Պ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Անցնող քաղաքական շարաթիւը, մասնաւորաբար Փաշինոյ եւ յետոյ Անդրիոյ համար ունէր իր տնտեսական-քաղաքական կարեւորութիւնը: Աստիճանէ առաջինը, Իտալիա, չաչխատող գործաւորներու մեծ խնդիրին դեռ չէ կրցած լուծում մը տալ: Եւ եթէ չաչխատող գործաւորներու գոյութիւնը ծանր բան մը կը նկատուի երկրի մը մէջ, սա չափաւոր նի պատճառով է որ, արտադրող ուժերու անգործութեան դատապարտուելէն, ու երկրին տնտեսագիտական անիւը կաշալ սկսելէն դատ, այդ կամաւ անգործներու ներկայութիւնը կ'ենթադրէ նաեւ գոյութիւնը ընկերային եւ օրինական այն տեսակ պայմաններու, որոնք իրենց իբր հետեւանք ունեցած են գործաւոր դատակարգին ղեկահովութիւնը, հանդէպ իրեն գործ տուող դատակարգին: Քիչ չառ իտալական պայմաններու ծանօթ անձի մը համար, չաչխատող գործաւորներու պարբերաբար երկրին մէջ երեւան ելլելը, անմիջական կերպով կապուած է, երկրին ներքին քաղաքական կացութեան, զոր բարոյքելու հաստատ առաջադրութեամբ մըն է որ յայտնուեցաւ Էմմանուէլ Թադաւորը: Եթէ ընկերութիւններու բարգաւաճ կեանքին հիմունքը տնտեսական բարգաւաճ գործունէութիւնն է, նոյնպէս ալ երկրի մը, ինչպէս Իտալիոյ տնտեսը կ'ենքին անհրաժեշտ պայմանն է, որպէս զի ստեղծուին գործաւոր ինչպէս նաեւ գործ տուող դատակարգերը հաւասարապէս իրարու դէմ պաշտպանող եւ իրարու մօտեցնող օրէնքներ, հետեւաբար եւ պայմաններ: Այնքան ատեն որ այս ուղղութեամբ բարեփոխմանը տեղի չեն ունենար Իտալիոյ մէջ, Իտալիա կը մնայ տնտեսական զգաւարութեանց եւ գործաւորական խնդիրներու դատական երկիրը:

ԱՆԳԼԻՅԱՆ մէջ, ճիշդ այս օրերս երեւան եկած ներքին քաղաքական-տնտեսական

խնդիրը, բոլորովին տարբեր պարագաներու մէջ է որ կը յայտնուի: Այդ խնդիրը յարուցուած է յառաջիկայ ելմտական տարւոյն պիտեճէին չուրջ, որ ունի կարգ մը նորութիւններ, նոր տուրքեր հաստատելու համար, ու այս նորութեանց շարժառիթն է պիտեճէի այն բայց որ գոյացած է այս տարի գլխաւորաբար Հարաւային Աֆրիկէի պատերազմին հետեւանքով: Անդրիոյ յառաջիկայ ելմտական տարւոյ պիտեճէին հասցիներ, որոն կողմը աւելցած կարգ մը տուրքեր են, որոնք ղեկահովութեան տեղի տուած են, թէ առեւտրական եւ թէ լրագրական շրջանակներու մէջ: Տուրքի յաւելումն ենթադրուած են շաքարի արտադրութիւնը եւ հանքածուխի արտածութիւնը: Անդրիոյ մէջ այսօր հանրային կարծիքը չառ նպաստաւոր չեղեալ վերոյիշեալ նիւթերու վրայ տեղի ունեցած տուրքի յաւելման, բայց այս պարագան պատճառ մը չէ որ խնդիրը մեծ համեմատութիւններ առնէ, քանի որ անգին կան չառ աւելի կարեւոր նպատակներ, որոնց համար այս միջոցներուն կը դիմուի, եւ ժողովուրդը բոլորովին դիտակից է այդ բանին:

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼԻՔԻ խնդիրը սակայն կը յամառի միշտ օրուան խնդիրը մնալու եւ ապահովաբար վաղուան ալ խնդիրը դառնալու կոչուած է: Ծայրագոյն Արեւելքի խնդրին օրակարգին վրայ միշտ կը մնան միջազգային զինուորներու արշաւանքի կազմակերպութիւնները մէկ կողմէն, եւ Պոքսըններու սարգած չիթթութիւնները միւս կողմէն, եւ կարելի չէ կանխատեսել թէ երկուստեք գործելու այս անդրդուելի առաջադրութիւնը ինչ հետեւանքներ պիտի ունենայ: Չինու կառավարական շրջանակներուն կողմէ միջազգային բանակի զօրավարներուն միշտ սա վախը կ'արտայայտուի արդէն, թէ օտար զինուորներու կազմակերպած

արչաւանքները կրնան տեղացիներուն միտքերը գրգռելու բնութիւնը ունենալ, որուն հետեւանքները կրնան ծանր ըլլալ թէ օտարականներու համար որոնք Ձինու մէջ են, եւ յետոյ Երկնային Կայսրութեան Կառավարութեան համար ալ, որ առողջ դժուար կացութեան մը պիտի մասնուի: Քիչ չատնուրբ հաշիւներով զբաղող միտքեր սակայն Ձինական զիւանագէտներու վարպետութեան կը վերադրեն այս յայտարարութիւնը, որ նպատակ ունի խրտչեցնել օտարականները, եւ կեցնելու համար զիրենք իրենց առաջադրած ծրագրէն, եւ ձեռք քաշել զինուորական կողմակիրպուած արչաւանքներէ: Քաղաքակրթութիւն մը որ Ձինական անունը կը կրէ եւ 5000 տարիներու պատկառելի կեանքով մը կը ներկայանայ մեզ, չենք կրնար ամի յափոյ նկատառումներով չափել սահմանները անակնկալներուն, որոնք կրնան հրամացով միջազգային զօրութեանց, այդքան չին քաղաքակրթութեան մը ներկայացուցիչներուն կողմէ:

ՖՐԱՆՍՍԱՅԻ ԵՎ ՌՈՒՍԻՆ միջեւ յարաբերութեանց հետզհետէ աւելի մտերմական դառնալուն մէկ նոր ապացոյցն է Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարար Պ. Տէլքասէի մէկ նոր ուղեւորութիւնը գէպի Ռուսերու մայրաքաղաքը, Ռուսիոյ արտաքին գործոց

նախարարին հետ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունենալու զիտումով: Իրաւ է թէ զիւանագիտական այս փոխադարձ այցելութիւնները, ինքնին մեծ կարեւորութիւն մը չունենալ կը թուին, բայց լանդիրը բաւական կը փոխուի երբ կարելի ըլլայ պարզ այցելութիւնները եւ մասնաւոր զիտումներով եւ զած այցելութիւնները զանազանել իրարմէ: Ռուսական-Ֆրանսական յարաբերութիւնները մասնաւոր վերջին 2-3 տարուան միջոցին, կը յայտնուին հետզհետէ աւելի մերձեցնալու հակումով մը: Եւ ասիկա ապահովարար անդիւզերմանական մերձեցման մէկ հակակշիռը ըլլալու անհրաժեշտութիւնն է: Գերմանական զօրաւոր կայսրութեան մը յայտնուիլը իրեն հետեւանք կ'ունենար ռուս-եւֆրանսական դաշնակցութիւնը, դաշնագրութեան մը համեմատաբար թոյլ կապերով: Անդիւզերմանական դաշնակցութիւն մըն ալ անխուսափելիօրէն իրեն իբր հետեւանք պիտի ունենայ Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ միջեւ անկեղծ կերպով հաստատուած զինակցութիւն մը, որ իր մրցակցին նման, խաղաղասիրական առաջադրութիւններով է որ պիտի յայտնուի, ինչ որ ընդհանուր զիւանագիտական աշխարհի համար ալ բաղձաքննածը կրնայ համարուիլ:

Մ. Շ.

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

ԲԱՐՁՐԱԶԱՅՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ.—Օրումն մէջ մասնաւոր ժամանակներ զիրք կամ լրագիր բարձրաձայն կարգալը շատ օգտակար է կուրծքի տկարութիւն ունեցողներուն: Թոքերուն համար շատ աղէկ մարդանք է այս, միայն թէ անշուշտ չստիպալանցութեան տանելու չէ: Բարձրաձայն ընթերցումը նաեւ մարդս կը վարժեցունէ բռնեքը յստակ արտասանել եւ որոշ խօսելու ունակութիւնը կուտայ:

ՎԱՂԱՆՑԻ ԴՈՐԱԶԵԻՌԻՒԹԻՒՆ ՄԸ.

Աւստրիոյ Եղիաթէ կայսրուհին, որ իբր երկու տարի առաջ մեռաւ, օր մը քանի մը ընկերուհիներով զոտային պտոյտի մը ելած էր: Թեթիւ ճաշ մը ընելու համար պանդոկ մը կը մտնէ եւ իր զլխարկը հանելով աթոռէն կը կախէ: Հոն կատուի ձագ մը զըլխարկին հետ խաղալով զայն կը բղբոտէ: Եւ անց ներկայ եղողներէն տեսնուելու Կայսրուհին կը պատրաստուի իր պտոյտին մնացեալ մասը զլխաբաց կատարել: Քանի մը նորասէր կիներ այս տեսնելով, առանց գիտ-

նալու գլխարկին պատահած արկածը, Կայս-
րուհւոյն օրինակին կը հետեւին եւ առանց
գլխարկի դուրս կ'ելլեն: Ուրիշներ ալ առնոց
օրինակին կը հետեւին եւ առանց գլխարկի
պտտիլը նորաձեւութիւն կ'ըլլայ: Վախը կը
տիրէ կանանց գլխարկավաճառներուն վրայ:
Ասոնց դիմումներուն վրայ պաշտօնապէս կը
ծանուցուի Կայսրուհւոյն առանց գլխարկի
պտտիլի ելած ըլլալուն պատճառը, եւ նո-
րաձեւութիւնն ալ անմիջապէս վերջ կը
գտնէ:

ՁՈՒՐԱՐԺԱՆԵՔ

Դամիկ ազան՝ բարեկամներու խորհրդով՝
կարճատեսութեանը համար բժիշկի մը գնաց:
— Ի՞նչ ունիս, հարցուց բժիշկը:
— Հեռուն չեմ կրնար կոր տեսնալ, Տոք-
թոր:

— Շատ աղէկ: Ի՞նչպէս կրնաս ցուցնել
կարճատես ըլլալդ:

— Նայէ որ ըսեմ: Սա գլխացի պատին
վրայի դամբը կը տեսնաս:

— Այո:

— Ահա ես չեմ տեսնար:

* * *

Վարժապետ մը, իր աշակերտներուն
տուած սխալ պատասխաններէն բարկացած,
հարցուց խտուրթեամբ.

— Ո՞վ գրեց Սաղմոսները:

Յանկարծ կարդին մէջէն փոքր աղջիկ
մը սկսաւ լալ ըսելով.

— Ես չգրեցի, վարժապետ:

Այս չաբժուրնէ սկսաւ հրատարակուիլ
«Մանգումէի էֆֆեար» լրագիրը, Թուրքե-
րէն եւ Հայերէն, տնօրէնութեամբ Յովհան-
նէս Փ. Գայսէրեան էֆէնտի:

Յաջողութիւն կը մաղթենք մեր պաշտօ-
նակիցին:

Ն Ա Մ Ա Կ Ա Տ Ո Ւ Փ

Սեբաստիա. — Պատ. Մ. Լ. — Ղրկեցէք:
Ստացանք:

Ս.մառիա. Հ. էֆ. Խ. — Նկատողութեան
առնուած է շատոնց:

Մարդուան. Յ. էֆ. Յ. — Սխալ իմացած
էք. բաժանորդագրութիւնը բացարձակապէս
50 ղրշ. է:

Էսկի Շէհիր. Ս. էֆ. Տ. — Ճիշդ էք:

Սեբաստիա. Պատ. Մ. Լ. — Ստացանք:

Օրտու. Ի. էֆ. Ա. — Նոյնպէս:

Թէմրան. Մ. էֆ. Վ. — 1 եւ 6 ղրկուե-
ցաւ: Կը շարունակուի: Կ'սպասենք միւսնե-
րուն:

Թօգատ. Խ. էֆ. Թ. — Կ'ընդունինք եւ
կ'սպասենք ձեր ջանքերուն արդիւնքին:

Վառնա. Պատ. Յ. Շ. — Կը յանձնուի:

Թարսուս. Ե. էֆ. Պ. — 10 ղրշ. եւս:

Ուրֆա. Ս. էֆ. Դ. — 40 ղրշ. միայն դան-
ձեցինք. 10 ղրշ. եւս:

Սամսոն. Պ. էֆ. Ս. — Պակաս է, 4 ղրշ.
եւս:

Պարտիզակ. Ս. էֆ. Մ. — Ստացանք: Միւ-
սը կը կատարուի ընտելու:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱԻ

ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆԴ ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ

ՀԱՅ. ՍՈՒՐԲ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

Ճոխ եւ գեղեցիկ պարունակութեամբ

Գրեց՝ ԳԻՍԱԿ

Կը յանձնարարենք ընթերցողներուն

Տեր եւ Տնօրէն

Հ. ՍՏԵՓԱՆ Խ. ԻԻԹԻԺԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱԳԱՆԱՆ

Կալաթա, Գուրչունլու, Խան, քիւ. 7

ᄃᆞ

ᄃᆞ

ᄃᆞ

ᄃᆞ

ᄃᆞ

ᄃᆞ

ᄃᆞ

ᄃᆞ

ᄃᆞ

ᄃᆞ

„Բիշրակն“ի հասցեն փոխուած ըլլալով, Տեղոշքեան
վերաբերեալ նամակները այսուհետեւ պետք է ուղղուին.
ՂԱԼԱԹԻԱ, ԳՈՒՐԾՈՒՆԼՈՒ ԽԱՆ 7, ՍԱԳԱԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

ՊԱԼՔԱՆ

ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀԵԱԼ ԱԶԳԱՅԻՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՍՈՖԻԱ

Դրամագլուխ, պահեստ եւ
Երաժիշտութեան գումար
7,500,000 Ֆրանք

Ապահովագրութիւն ընդդէմ հրդեհի
կենաց եւ փոխագրութեանց
խիստ չափաւոր գիներով

Դրամատուն ընկ., Կ. Պոլիս, ԳՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷ

Ընդհանուր Գործակալութիւն Թուրքիոյ

Դաւաճա, Մերթէպաշի փողոց, Ճեպի Խան, Բէ-4

Գաւառաց համար պատուաւոր երաշխաւորութեամբ գործակալներ կը վնասուին:

ԼԷ ԲՐՕՎԷՆՍ ԲԵԻՒՆԻ (Les Provinces Réunies)

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՆՍՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ ՆԻ ԱՐԿԱՇՆԵՐՈՒ

Կեդրոնացեղի՝ Պրիսիւէ

Դրամագլուխ՝ 2,000,000 Ֆրանք
Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ հրդեհի
դէմ ամէն տեսակ շէնքեր, միջեր. եւ
կարասի, թէ՛ Մայրաքաղաքիս եւ թէ
բովանդակ թուրքիոյ մէջ: Ապահովա-
գրութիւն ընդդէմ արկածներու, խիստ
նպաստաւոր պայմաններով:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԿԻՆՆ ԻՐԵԻ ՕՐԻՈՐԴ ԲՐՈՖ-ՅԵՌՄԱՆ ՔԼԵՆՔԷԻ ԳՈՐԾԸ

Թարգմ. Մ. Կ. ՆԱԶԻԿԵԱՆԻ

Գին 10 դր.